

Ai Xui Con Cuốc

Trong sách “Quốc Văn Giáo Khoa Thư” lớp sơ đẳng do Nha Học Chánh Đông Dương xuất bản năm 1927 có đăng bài thơ “Vào Hè” của cụ Dương Bá Trạc (1884-1944) như sau:

*Ai xui con cuốc gọi vào hè
Cái nóng nung người nóng nóng ghê
Ngõ trước vườn sau um những cỏ
Hồng rơi thắm rụng tiếc cho huê
Trên cành gọi bạn chim xao xác
Trong tối đưa bay đóm lập lòe
May được nồm nam cơn gió thổi
Đàn ta ta gảy khúc Nam nghe*

Hình ảnh con chim Cuốc – còn gọi là chim Quốc “Nhớ nước đau lòng con quốc quốc...” trong bài “Qua Đèo Ngang” của Bà Huyện Thanh Quan. Từ con Cuốc biểu trưng của tiếng kêu mùa hè đến con Quốc tuy không phát ra tiếng kêu gọi hè nhưng tôi nghe được dấu biểu trưng cho tiếng gào chùng như “xé gan xé ruột” của một người “nhớ nước” quả là một hành trình thăng hoa cho loài chim Cuốc mà chỉ trong văn chương Việt Nam mới có.

Con Cuốc mùa hè của cụ Dương Bá Trạc mô tả những ngày hè cỏ cây xơ xác héo úa, hoa rụng lá rơi vì cái nóng cùng với những cánh chim xao xác tan đàn cho đến những đốm sáng lập lòe của bầy đom đóm ma trôi về đêm tưởng chừng như những rã rời, mỗi mệt... nhưng vẫn còn một chút “gió Nam” để rồi có người ngồi ôm đàn “gảy khúc Nam nghe”. Tôi chưa hiểu được ý cụ Dương Bá Trạc khi nói đến “khúc Nam” là khúc gì? “Vào Hè” của cụ Dương Bá Trạc tuy thế vẫn không thấy có

nét ảm đạm, buồn bã như Bà Huyện Thanh Quan lúc “Qua Đèo Ngang” vào buổi xế tà cùng với cỏ cây hoa lá, “lác đác vài nhà”, “lom khom mấy chú”... để rồi đứng trước cảnh gần như “tĩnh vật” ấy mà than:

*Dừng chân đứng lại: trời, non, nước
Một mảnh tình riêng, ta với ta*

Con Cuốc trong “Vào Hè” mới thật là “Cuốc Mùa Hè”. Còn con Quốc trong “Qua Đèo Ngang” là con Quốc của lòng hoài cổ khiến “lòng đau ruột thắt”. Dem con Cuốc gọi hè của Cụ Dương Bá Trạc để bàn về con Quốc “ảo” của Bà Huyện Thanh Quan e rằng có điều hơi “khập khiễng” chăng? Thôi thì “mua vui cũng được một vài gánh” (Nguyễn Du: *Mua vui cũng được một vài trống canh*).

***

Mùa hè nói chuyện hè, chuyện Cuốc (viết hoa để phân biệt với cái cuốc) cũng cần ghi lại câu chuyện về con Cuốc mà trong điển tích văn chương thường được gọi là chim “đổ quên” ở tận bên xứ Tàu mà trong văn học Việt Nam thường thấy các nhà văn nhà thơ mang ra để giải bày với những người có tâm sự xa quê nhớ non nhớ nước (khi nước đã mất). Xin mở ngoặc: theo cái nhìn rất chủ quan của tôi thì 90% những chuyện phát xuất từ nước Tàu đa phần đều thuộc vào loại chuyện bịa đặt kiểu hoang đường của các nhà văn, nhà viết sử và được truyền qua Việt Nam trong các thời kỳ bị Tàu đô hộ. Ngược lại chính những loại truyện bịa đặt trên lại góp một phần không nhỏ cho nhiều nhà văn nhà thơ Việt Nam lấy đó để trích dẫn cho vào tâm sự của mình, của người...và dường như đã ăn sâu vào tiềm thức của các nhà văn nhà thơ của các thế hệ trước. Như trong tác phẩm “*Đoạn Trường Tân Thanh*” của Cụ Nguyễn Du, đoạn tả về khúc đàn của Kiều gảy cho Kim Trọng Nghe lúc tái hợp có câu:

*Khúc đầu êm ái xuân tình
Ấy hồn Thục Đế hay mình Đỗ Quyên*

Khi đứng trước thành Cổ Loa, nhà thơ Chu Mạnh Trinh bất giác sinh lòng hoài cổ. Cung miếu đền đài xưa tráng lệ, nay điêu tàn hiu

quạnh dưới ánh trăng nhạt mờ, nghe tiếng Cuốc khắc khoải năm canh vọng lên buồn bã:

*Cung miếu triều xưa đây vắng ngắt
Trăng mờ khắc khoải Cuốc kêu thâu*

Còn tiếng Cuốc của Cụ Tam Nguyên Yên Đỗ Nguyễn Khuyến nghe lại càng đốn đau uất hận hơn trước cảnh nước mất nhà tan:

*Khắc khoải sầu đưa giọng lửng lơ
Ấy hồn Thục Đế thác bao giờ
Năm canh máu chảy đêm hè vắng
Sáu khắc hồn tan bóng nguyệt mờ
Có phải tiếc xuân mà đứng gọi
Hay là nhớ nước vẫn nằm mơ
Ban đêm rờn rã kêu ai đó
Giục khách giang hồ dạ ngẩn ngơ*

Từ hậu bán thế kỷ 20 đã có bao nhiêu người dân Việt phải đành lòng bỏ lại đất nước để đi đến những chân trời vô định có biến thành con chim Đỗ Quyên hay không? Ai hồn Thục đế? Ai tiếng Đỗ quyên?

Trở lại chuyện con Cuốc, được tương truyền như sau: Vua nước Thục là Đỗ Vũ có tính đam mê nữ sắc, tư thông với vợ của bề tôi là Biết Linh. Biết Linh bảo vợ nói với vua Thục nhường ngôi cho mình để hai người bỏ nước mà đi để sống đời với nhau. Vua Thục nghe theo, giao nước cho Biết Linh. Nhưng vợ Biết Linh sau đó lại bỏ Đỗ Vũ để trở lại sống cùng chồng. Hối hận vì hành động bất minh bất chính khiến nước mất nhà tan nên vua Thục buồn rầu sanh bệnh mà chết, hóa thành con chim Đỗ Quyên và luyến tiếc thời vàng son của mình nên mãi kêu gào thảm thiết...

Trong văn chương Việt Nam trong suốt mấy thế kỷ qua, không biết có bao nhiêu văn sĩ, thi sĩ, nhạc sĩ, họa sĩ và bao nhiêu thứ sĩ khác ...đã ca tụng mùa hè không tiếc lời. Đa số họ ngồi trong nhà để làm thơ, viết văn, viết nhạc và vẽ...nên chưa chắc những “kẻ sĩ” này đã biết được “cái nóng nung người” như Cụ Dương Bá Trạc. Nay đã sang thế kỷ thứ 21, tôi thuộc đàn hậu thế hiện đang thưởng thức được “cái

nóng nung người” nên xin phép thêm về chuyện này cho vui trong mùa hè năm thứ 25 của thế kỷ thứ hai mươi mốt.

Theo lịch thời tiết năm nay thì ngày 20 tháng sáu là ngày đầu tiên của mùa hè gọi là hạ chí. Năm nay nơi tôi ở, vào đúng ngày này, nhiệt độ đã có một bước nhảy vọt lên đến ba con số, nghĩa là 102 độ F. Thực ra từ ngày đầu tháng sáu nhiệt độ đã trên 100 độ rồi. Liên tục nhiệt độ đứng vững ở vị trí trên 100 mà theo thông lệ như mọi năm cho đến cuối tháng chín mới có cơ hạ nhiệt. Nhưng dẫu sao nhiệt độ này vẫn còn ở mức chịu đựng được chứ không như những năm nhiệt độ nhảy lên đến 110 hay 112. “Chịu đựng” ở đây có nghĩa là “chịu đựng” ngồi trong nhà, ngồi trong xe có máy lạnh và đến bất cứ nơi nào có máy điều hòa không khí như trong chợ, trong quán, trong các văn phòng dịch vụ hoặc các nơi làm việc của chính phủ cũng như tư nhân. Nếu không có những điều kiện trên thì sẽ “không chịu đựng nổi”.

Vào những ngày này đây, khoảng từ 10 giờ sáng cho đến 9 giờ tối, tôi không thể bước ra sân trước hoặc sân sau trong vòng năm ba phút. Ban trưa mở cửa bước ra thì cảm nhận được ngay là có một luồng khí nóng thổi tạt vào người khiến tôi phải vội vàng bước lui vào nhà và đóng cửa ngay lập tức. Còn xe cộ? Mặc dầu xe được để trong garage, khi cần đi đâu thì leo lên xe mở máy xe cho nổ, đồng thời mở máy lạnh xong chạy ngay vào nhà, chờ ba bốn phút sau mới trở ra leo lên xe lái đi. Nếu phải đậu xe ở nào đó ở ngoài trời, khi mở cửa leo lên xe thì chỉ một hai giây sau là mồ hôi đã thấm vào áo và trên mặt ướt đẫm mồ hôi. Tôi không nói phét đâu! Các bạn cứ du hành qua xứ tôi ở vào những ngày này là biết thế nào là “mùa hè rực rỡ” hay “mùa hè rực lửa” cũng thế...

Dạo mới qua Mỹ được vài năm, vợ chồng con cái đều ở chung một nhà, đến mùa hè vào một ngày đẹp trời bỗng dưng máy lạnh tắt tị không thềm chạy, nhằm ngày thứ bảy. Gọi thợ đến sửa nhưng chờ hoài chẳng thấy. Qua ngày chủ nhật cho đến trưa cũng không thấy thợ đến sửa. Không thể chịu đựng được thêm “cái nóng nung người” nên cả nhà vợ chồng con cái phải lái xe chạy ra mướn hotel để ở trọ. Ngày thứ ba thợ mới đến sửa. Đó là lần đầu tiên gặp phải cái nóng ở xứ Mỹ.

Trong vòng hơn 30 năm sống ở thành phố này tôi đã nhiều lần giáp mặt với cái nóng của Cụ Dương Bá Trạc.

Theo thống kê của mấy ông khí tượng thì trong vòng một thập niên qua tại thành phố Houston có thành tích nóng như sau: năm 2011 có 46 ngày trên 100 độ; năm 2020 có 44 ngày trên 100 độ. Năm nay – 2025, trên 100 độ từ ngày 1 tháng 6 và chỉ dưới 100 độ trong một vài ngày có cơn mưa rào đi lạc.

Thường thì nơi tôi ở đến tháng bảy mới nóng gắt, nhưng năm nay nóng gắt đã đến vào thượng tuần tháng sáu và không biết còn kéo dài tới bao lâu. Cái “nóng nung người” không những xảy ra nơi tôi ở mà thấy có nhiều nơi trên nước Mỹ cũng nóng không kém. Một cô em từ Nam Cali gọi cho biết là đang có nóng đến 90 độ (có nhằm nhò gì đối với Texas của tôi), rồi một chú em ở Bắc Cali cũng cho biết nóng 100 độ (có nhằm nhò gì đối với Texas của tôi)...Những năm về trước nơi tôi ở đã xảy ra nhiều trường hợp người cha hay người mẹ (thường là mẹ) có chở con nhỏ trên xe, đi vào chợ, vào quán để quên con trên xe, lúc ra thì thấy con đã chết vì nóng và ngộp. Trường hợp quái đản nhất là có một ông cha chở con đến trường buổi sáng trước khi đến sở làm. Trên đường đi ông ta quên cho con ghé trường mà chạy thẳng đến chỗ làm. Chiều về thì đưa con đã chết tự bao giờ...Ông cha bà mẹ này vào tù ngồi ngon ơ...

Cái nóng - nghĩ cho cùng là thứ mà “ông trời” đã ban cho thiên hạ – phải nhận chịu thôi. Nói thế chứ chẳng phải thế! Nghĩa là con người có thể – hay nói theo kiểu bình dân đại chúng là – dư sức – làm cho nóng biến thành mát, làm cho nóng biến thành lạnh mà kết quả là loài người đã hưởng từ những phát minh của con người từ bấy lâu nay.

Mùa hè năm nay ngoài cái nóng của “ông trời” đổ xuống, còn có cái nóng do con người tạo ra – cố tình tạo ra khiến khối người chết, nếu không chết cũng bị thương và cái nóng đó hiện đang tiếp diễn. Chẳng hạn như cái nóng tại vùng Trung Đông với cuộc xung đột giữa Do Thái và các lực lượng đối nghịch Hamas nhân danh người Palestine, nhà nước Hồi giáo I rằng, đám loạn quân Houthi ở Yemen... đến nay

vẫn chưa đến hồi kết thúc. Tại Đông âu với cuộc xâm lăng Ukraina của Nga từ tháng hai – 2022 khiến hàng trăm nghìn người của cả đôi bên từ sống chuyển qua chết và những cuộc hẹn hò đàm phán cù cưa cù nhầy của cả đôi bên vẫn chưa thấy xuất hiện một điểm chung để ngồi lại nói chuyện tử tế trong khi hai bên vẫn xịt qua xịt lại bằng những vũ khí hủy diệt hiệu quả nhất...

Ngoài ra còn cả chục nếu không muốn nói nói là cả trăm điểm nóng trên toàn thế giới mà nguyên nhân chỉ vì ông tổng thống nước Hoa Kỳ đã bắt đầu đốt từ dạo mùa xuân hay nói cách khác là từ ngày ông giành lại được tòa Bạch Ốc từ tay của chị Kamala Harris. Ông ta đã chuẩn bị lửa từ trước và sau khi đặt tay lên cuốn thánh kinh để tuyên thệ, ông ta đã phóng liên lục chẳng khác nào phóng tên lửa đi bốn phương tám hướng đất trời. Lửa nóng “Made In USA” chẳng những được phóng sang nhiều nước trên thế giới mà còn phóng ngay ở nội địa khiến thiên hạ “nhảy dựng” và kêu la óe óe chẳng khác nào ông Tề Thiên bị lửa hui vào đít. Người bị ông tổng thống Hoa Kỳ phun lửa với nhiệt độ cao nhất là một anh “da tàu mũi chệt” (không phải da vàng mũi tẹt) khiến cả nhà anh ta đang trên đường đi “húp cháo lú”. Về phần trong nước thì không phải ai cũng chịu sức nóng của ông Sư Tử Bờm Vàng mà sức nóng đó đang đốt mấy con lừa lâu nay rắp tâm phá hoại nước Mỹ, yêu Tàu + hơn yêu nước Mỹ. Số phận của lừa rất khốn đốn nên chúng đang ra sức kêu gào nhau hùn mớ da lừa để chống nóng.

Nhắc lại: Cái nóng của Sư Tử Bờm Vàng phun ra từ dạo mùa xuân, nay là mùa hè và không chừng còn kéo dài lê thê sang hết mùa thu, qua cả mùa đông cũng nên...Chờ xem...

Phong Châu